

Вук ЦЕРОВИЋ*

ПРИЈАТЕЉСТВО ЗА ЦИЈЕЛИ ЖИВОТ

Апстракт: Јанко Ђоновић је био школски друг Николе Лопичића и цијелог живота његов пријатељ. Послије Лопичићеве смрти Ђоновић је користио сваку прилику да подсети на њега и на његово књижевно дјело. Написао је десетину радова о Николи Лопичићу и његовом стваралаштву и тако веома допринио популаризацији Лопичићевог књижевног дјела и његовом објективном естетском вредновању.

Кључне ријечи: *школски друг, друјарство, објективни суд, популаризација књижевног дјела*

Неки писци су живјели кратко и у злом времену, које им није дозволило да се размахну, да развију таленат и да се представе у свој љепоти и раскоши дара. Такав је био књижевник Никола Лопичић, ријетка појава на овим просторима, гдје су људи живјели кратко и бурно, и у књижевностима јужнословенским и југословенским. Расни писац изванредно даровит, човјек који је за живота успио да објави само једну књигу, а само за нешто дуже од једне деценије написао више од седамдесет прича.

Да је објавио и само ту једну књигу „Сељаци”, коју му је за живота објавила „Српска књижевна задруга”, Лопичић би свакако био уважен писац, али знатно мање познат и мање значајан него данас. За њега као писца и човјека, посебно за представљање његовог књижевног дјела, од огромне је важности било познанство и дружење са Јанком Ђоновићем.

Никола Лопичић рођен је у Подгорици, а одрастао је и гимназију завршио на Цетињу. Један од бројних интелектуалаца и стваралаца који су изашли из клупа цетињске гимназије, и на самом Цетињу, у времену послије Другог свјетског рата, био је скоро непознат, јер је послије гимназије пошао на студије у Београд, затим радио у Бијељини, па у Сплиту. Из Сплита је премјештен у Сарајево, па се вратио на Цетиње, одакле

---

* Проф. др Вук Церовић, Филозофски факултет, Никшић

су га земљаци послали у логоре у Албанији и Италији; затим је доспио у Загреб, у Јасеновац и Лепоглаву, гдје је убијен.

О његовом животу би се знало веома мало да није било Јанка Ђоновића, неколико школских другова, савременика и ђака којима је предавао. Ђоновић је био ученик истог разреда са Николом Лопичићем и једно вријеме је становао код Николине мајке у стану Лопичића, тако да је веома добро познавао и Николу и његову породицу и о том периоду и Николи Лопичићу оставио је драгоцјена свједочанства. Судбине су им текле паралелно све до пред крај рата, до 1943. године, и капитулације Италије, која је и Јанка Ђоновића и Николу Лопичића, и Николиног брата Блажа, затекла у логор Колфјорито у Италији, одакле су, проваливши ограду логора у који су улазили Нјемци, побјегли и Јанко Ђоновић и браћа Лопичић. Ђоновић на југ, а браћа Лопичић на сјевер, у усташки Загреб, одакле су одведени у Јасеновац, па у Лепоглаву, гдје су погубљени, а, по неким свједочењима, главе им бачене у бунар.

Ђоновић је објавио бројне радове о животу и раду Николе Лопичића, чиме је, као угледан књижевник, допринио упознавању југословенске читалачке публике са животом и дјелом Николе Лопичића и популаризацији тога дјела, а високим естетским оцјенама Лопичићевог стваралаштва помогао да оно уђе у школску литературу, да постане општепознато. Тада је од више од седамдесет Лопичићевих прича била позната можда тек једна трећина, остале су биле расуте по бројним југословенским листовима и часописима, непознате већини послеријатних читалаца.

Много заједничког имају Јанко Ђоновић и Никола Лопичић. Дружили су се као ђаци гимназије, заједно живјели једно вријеме, припадали истом књижевном правцу, социјалној књижевности, имали сличну животну филозофију и поглед на значај књижевности за борбу радничке класе.

Филозофску основу поетике социјалне литературе представљао је дијалектички материјализам и одређење за пролетерску револуцију као историјску нужност, као једини начин разрјешења противурјечности капитализма. То одређење схваћено је као норма, као бити и не бити, као циљ који обухвата сва средства, а посебно умјетност. Права књижевност мора, по мишљењу писаца социјалне литературе, бити ангажована у борби радничке класе за револуционарни преображај друштва. Све остало је споредно. Битно је ангажовање: „За нас није главна и најважнија ствар величина песничког талента... него чему он служи”, написао је један идеолог покрета.

„Пером треба копати земљу, нека је и блатњава, па и тражити негдје дубоко ону чисту руду, онај златни појас скројен за све људе и за сва доба. А то треба рећи познатим, говедарским језиком, крепким, природним језиком копача и шумара, оним $2 + 2 = 4$ ” – писао је Јанко Ђоновић...

Став припаданика овог покрета био је да је умјетност друштвено ангажована, условљена друштвено-економским приликама, да и сама дјелује на друштвени живот и мијења га. По њиховом мишљењу, у тешким временима умјетник нема право да остане по страни и у завјетрини.

Никола Лопичић је у својим чланцима о књижевности такође заступао то мишљење. Његов чланак „Потреба стварања сеоске књижевности” пролошко је размишљање аутора, веома значајно за разумијевање Лопичићеве поетике. Анализирајући стање приповијетке из сеоског живота у српској књижевности, писац истиче потребу „стварања књижевности, која ће улазити у наш сељачки живот, доносити мотиве из њега и представити нам наше данашње село. Међутим, данас, ми готово не видимо ни једне пјесме, ни једне приче која додирује тај најактуелнији књижевни мотив...”

„Данашњи наш писац не прилази сељаку. Сељак за њега остаје туђин који га миже по равници, или затворен у планини спава у тору са овцама. Он не може да разуме његов сложени унутрашњи живот. Мисао и живот сељака остају за писца тајна затворена у Едипов стуб, чији су кључеви бачени у море... И то утолико пре што је цео наш живот у великом превирању, сав кључа од мотива и одређено се манифестује на сваком кораку...

Јер како разумети да један сељак даје да му жена умре, јер неће да прода од имања да би платио лекару да јој одсече ногу...” (Никола Лопичић, „Потреба стварања сеоске књижевности”, „Правда”, Београд, 11. 5. л. 935).”

Јанко Ђоновић, један од идеолога покрета социјалне литературе у Црној Гори, касније је са извјесним тоном пребацивања поменуо да се Никола Лопичић био на извјестан начин дистанцирао од Покрета, мада му је припадао душом и убјеђењем.

Ђоновић истиче да је за Николу Лопичића, као и за њега самога, велики значај имала једна књижевна турнеја по Црној Гори у којој су учествовали још неафирмисани књижевници, јер су се млади пролетерски писци тада први пут срели са народом, који их је прихватио као своје књижевнике. Из овог периода потиче сиже Лопичићеве одличне приче „Јошана”, у којој је ова сеоска надничарка порасла до социјалног симбола, нешто по угледу на јунаке Горког из романа „Мати”. Иде Јошана и предводи сеоске надничаре против газда. Само јој је још недостајала црвена

застава у рукама, да би буна имала одређени пролетерски карактер... Такву наглашену и исфорсирану тенденциозност Лопичић није испољио ни у једној причи касније, у периоду свог зрелог стварања.

„Иза овог периода настало је код Лопичића извјесно улегнуће. Као књижевник он није престајао да опсервира своје мотиве из социјалног угла, али као човјек унеколико се пасивизирао од оног свакодневног револуционарног покрета, који је тражио од сваког појединца личне жртве и одрицања. Пасивизирао се да би на вријеме завршио студије и домогао се каквога хљеба, да помогне себи и својима...” (Јанко Ђоновић, Поговор, у књизи Николе Лопичића „Не дирај палму”, „Обод”, Цетиње, 1972, стр. 280).

Представници социјалне литературе у Црној Гори били су прилично бројни: Радосав Љумовић, Михаило Вуковић, Душан Васиљевић, Милован Ђилас, Јанко Ђоновић, Ђорђе Лопичић, Никола Лопичић, Александар Ивановић, Нико Јовићевић, Вукајло Кукаљ, Радован Лазаревић, Миливоје Матовић, Мијат Машковић, Владимир Мијушковић, Милош Миличковић, Владимир Милић, Радоје Мирковић, Стефан Митровић, Саит Ораховац, Ђуза Радовић, дијелом Ристо Ратковић и други. Готово сви су прихватили идеје Комунистичке партије, а велики број њих је нестао на бојиштима широм Југославије, или у италијанским и њемачким логорима.

Јанко Ђоновић и Никола Лопичић у исто вријеме су стварали своје прве књижевне покушаје, као ђаци цетињске гимназије и припадници гимназијске књижевне дружине „Скерлић”, која је била архизначајна за Лопичића и Ђоновића и за бројне цетињске ђаке, касније истакнуте револуционаре и интелектуалце.

Дружина је окупљала даровите ученике, а њен рад координирали су угледни професори, познати публицисти, јавни радници, какав је, међу осталима, био Душан Вуксан, једно вријеме директор гимназије, један од најугледнијих публициста свога времена, оснивач и уредник многих часописа и листова, или Видо Латковић, први предсједник Дружине, касније познати књижевник и професор универзитета, тада професор гимназије...

Драгоцјена су Ђоновићева свједочења о том добу, не само због Николе Лопичића, већ због објективне слике једног непоновљивог времена, једног интелектуалног замаха на Цетињу, који се у таквом обиму више није поновио до данас.

Ђоновић истиче да Никола Лопичић потиче из веома сиромашне породице, али да су и Никола, и брат му Блажо, и њихова сестра били даро-

вити. И Никола и Блажо, касније професор математике, били су одлични усмени приповједачи, паметни, elokвентни, духовити.

„Имали су једноставан, сиротињски станчић од собе и кухиње и још једне собе у поткровљу, у Његошевој улици... Николиној мајци није било лако школовати два сина и упутити у живот и удати кћер...

Од некадашњег имањца на Цеклину остала је само успомена. Распродали су га будзашто, или су од њега остале пустолине – није било радних руку које би се тамо савиле и помогле...” (Јанко Ђоновић, „Прилог упознавању приповједача Николе Лопичића”, „Годишњак цетињске гимназије” II, Цетиње, 1970, стр. 181–186).

„Ђачки живот у ондашњој цетињској гимназији, за све нас који смо почињали да пишемо, значио је много, посебно за Николу Лопичића... Оснивамо унутар ‘Скерлића’ и ‘Шмалкаденски савез’, као неку борбену групу сељака – писмењака, по угледу на некадашње шмалкаденске савезе у њемачким градовима, који су били против папе и припремали Лутерову реформацију”... (Јанко Ђоновић, „Прилог упознавању приповједача Николе Лопичића”, „Годишњак цетињске гимназије II, Цетиње, 1970, стр. 181–186).

И Ђоновић и Никола Лопичић почели су да се баве књижевним радом као ученици гимназије. Обојица су због силног читања запостављали школске обавезе и обојица су понављали шести разред гимназије.

Као и сва ђачка дружења, и ово гимназијско дружење двојице будућих књижевника, који су већ тада показивали знаке талента и објављивали своје прве литерарне радове, није било лишено повремене завидљивости и сталне или притајене дјечје љубоморе и суревњивости. Ђоновић искрено признаје да је са завишћу дочекивао ријетке Лопичићеве успјехе, и да се неумјерено, као и сваки дјечак тих година, узносио и ликовоа ако би неки часопис објавио какву његову пјесму. Искреност, врлина сваког правог књижевника, помаже нам да уђемо дубље у психу двојице адолесцената, који се друже, воле и уважавају и при том непрекидно такмиче један са другим. У аутобиографским радовима о Лопичићу и о себи, Ђоновић признаје да је у том периоду било жестоких свађа са Лопичићем, које су се готово увијек завршавале витешким мирењем, при чему је кривац морао да пољуби руку окривљеног, што довољно говори о безазлености дјечачких сукоба. Ђоновићева сјећања су искрена и поуздана, лишена лажне снисходљивости, али и охолости.

Дјечачке свађе двојице вршњака нијесу могле озбиљније пореметити искрено пријатељство школских другова. Дирљиво је Ђоновићево свје-

дочење о куповини сладоледа за Николу Лопичића од првог књижевног хонорара.

Јанко Ђонових је тада својим дјечачки распламсалим такмичарским жаром поспјешивао истрајан књижевни рад Николе Лопичића, и за једног и за другог у тим годинама писање је било важније од свега.

„Радо смо читали биографије великих писаца и са одушевљењем подвлачили у њима мјеста у којима су они приказивани као неуредни ђаци, или уопште неподесни за редовне грађанске дужности. Један другогме смо били најоштрији критичари, најчешће из зависти. Ако би Никола написао добру пјесму, ја сам сматрао да треба још истог дана да га парирам и обратно... Једно вријеме смо се често свађали и мирили...” (Јанко Ђонових, „Прилог упознавању приповједача Николе Лопичића”, *Годишњак цетињске гимназије*, 2/1970, стр. 181–186).

Лопичић је у гимназији неуморно читао преведене књиге познатих француских књижевника: Ламартина, Додеа, Игоа, Ги де Мопасана, а у старијим разредима гимназије дјела француских писаца читао је у оригиналу. Толико је био опсједнут француском литературом да би се могао доказивати утицај Ги де Мопасана на његову причу...

Како су се чланови ђачке дружине претплатили на лијево оријентисане часописе „Критику”, „Вијенац”, „Пламен”, у којима су доминирали Стеван Галогожа, Крлежа и Цесарец, а посебно под утицајем круга интелектуалаца окупљених око „Нолита”, „Лопичић је претрпио те утицаје и мање или више почео да се поводи за њима. Лопичић је већ био заокупљен црногорском стварношћу, улегнућима сваке врсте, која су показивала наша сиромашна села и катуну раштркана на кршу...” (Јанко Ђонових, *Појовор*, у књизи Николе Лопичића „Не дирај палму”, „Обод”, Цетиње, 1972, стр. 278).

И Ђонових и Лопичић су у исто вријеме били студенти Београдског универзитета. Ђонових је био један од најватренијих активиста прокомунистички оријентисаних студената, а Никола Лопичић је у почетку студирања држао ватрене говоре против власти Краљевине Југославије, по којима је запамћен, да би се касније повукао и посветио учењу.

Њихови путеви су се разишли када је Лопичић завршио факултет и распоређен у Бијељини, а затим у Сплиту, у гимназији. То су биле најбоље радне године Николе Лопичића. Ту је заволио жену, обезбједио стан и пристојне услове за рад. Ту је написао највећи дио својих прича. Одатле је побјегао од усташа и франковаца на Цетиње, гдје га је затекла италијанска окупација Црне Горе. На Цетињу је могао да ради као професор у гимназији, али је то одбио. „По доласку италијанских окупато-

ра 1941. године у Црну Гору, Лопичићу је могло бити као просвјетном и културном раднику, да нађе извјесну завјетрину, иза леђа великих догађаја који су се одигравали, још више који су се спремали. Ниједног тренутка није дошао у такво искушење,... на Цетињу (је) затворен и интерниран у Албанију и Италију. Пошао је, у одсудном тренутку, са својим народом у патњу и крв, ако не као његов првоборац и идеолог, а оно као његов борац, патник и сљедбеник...

Нашао сам се с њим у логору Каваји, 1942. године. Прилике у логору биле су очајне, спавало се на голим, разређеним даскама, без сламарица. Сматрани смо 'ребелима' без икаквих права...

Никола Лопичић се одмах повезао са снагама отпора. Налазио се међу неколико другова који би увече држали људима предавања и одржавали дух логора... Преко дана писао је роман из сплитског живота за који се дуго није знало гдје се налази..." (Јанко Ђоновић, *Појовор*, у књизи Николе Лопичића „Не дирај палму”, „Обод”, Цетиње, 1972, стр. 283)."

„Често би писао на рестелама; ми смо мислили да пише дневник из логора за какву своју каснију разраду и уобличавања. Једнога дана позвао је мене и још двојицу другова и читао нам свој роман из сплитског живота који је писао ту... Међу франковцима Лопичић се осјећао туђинцем, какав је радни наслов и носио његов роман..." (Јанко Ђоновић, „Приповједач Никола Лопичић”, „Ослобођење”, Сарајево, 5. септембра 1956. године).

Почетком 1943. године браћа Лопичићи, Блажо и Никола, пребачени су у Италију у логор Колфјорито, као и Јанко Ђоновић. Послије капитулације Италије, 8. септембра 1943. године, у логор су ноћу упали Њемци, логораша су пресјекли жице, Лопичићи су побјегли на сјевер, стигли у Загреб, којим су владале усташе.

У Загребу су Лопичићу, према свједочењу Јанка Ђоновића, усташе преко Савића Марковића Штедимлије понудиле сарадњу у усташком листу „Хрватски народ”, „што је он одбио, изговарајући се да му је потребно извјесно вријеме да упозна прилике да би могао да пише..." Занимљиво је напоменути да је Николином брату, професору Блажу, експерту за црногорске ствари у Хрватској, Штедимлија понудио ресор министра просвјете у некаквој његовој путујућој и сепаратистичкој влади, што је он одбио...

Једно јутро Никола Лопичић је ухапшен и одведен у Јасеновац. Нешто касније, са својим братом, који је био пошао за њим да га спасава, пребачен је из Јасеновца у логор Лепоглаву. То је било вријеме када су партизани угрожавали ове логоре и надирали на Загреб. Даље се губи

сваки траг о браћи Лопичићима и може се само претпоставити шта је даље са њима било..." (Јанко Ђоновић, „Приповједач Никола Лопичић”, „Ослобођење”, Сарајево, 5. септембар 1956. године)."

Ђоновић је ово писао 1956. године, када се није поуздано знало ни судбина романа Николе Лопичића о сплитском животу, нити се јавно износила истина о судбини Лопичића у Лепоглави. Касније је утврђено да су их усташе Бобановци, како тврде неки истраживачи, погубили, а њихове одсјечене главе бацили у бунар.

Сам Ђоновић у *Појовору* Лопичићевом роману „Не дирај палму” експлиците тврди да су Лопичићи побијени, а главе им бачене у бунар. „Поткрај рата, пред надирањем партизанских чета, пебачени су у Лепоглаву, гдје их усташе убише у масовном покољу – одсјечене главе бацише у бунар...” (Јанко Ђоновић, *Појовор*, у књизи Николе Лопичића „Не дирај палму”, „Обод”, Цетиње, 1972, стр. 283).

Да није било Јанка Ђоновића и да он није цијелог живота чинио све да се пронађе, објави и заокружи значајно дјело Николе Лопичића, мјесто Николе Лопичића у књижевности сигурно би било другачије, а његов значај знатно мањи.

У већ цитираном *Појовору*, Ђоновић истиче да се дуго није ништа знало о роману, да се вјеровало да је Лопичићев роман, као и још неки списи и записи из логора, нетрагом нестао. „Журио се да напише аутобиографски роман из сплитског живота уочи рата, оно што је било судбински везано за његов живот. Као да га сада видим: сједи на рестели, огрнут ћебетом, у хаосној и бучној бараци, и, посукан за својим мислима, пише сваког дана у јутарњим часовима. „Писао је роман о љубави, о грађанским интригама и наказностима, као да није био у концентрационом логору, у коме је његова судбина била неизвјесна...”

Капитулација Југославије, и све што је са њом дошло, дубоко се дотакло Лопичића и из основа промијенило ток његовог живота...” (Јанко Ђоновић, *Појовор*, у књизи Николе Лопичића „Не дирај палму”, „Обод”, Цетиње, 1972, стр. 286)."

Ђоновић истиче да је судбина романа била уско повезана са судбином самога Николе Лопичића, да је Лопичић из логора Колфјорито са собом понио роман, и да је, очекујући да ће се рат брзо завршити, рукопис оставио код свога пријатеља Антуна Боглића.

Рукопис је пронашла Боглићева кћерка Мира Боглић, када је више година касније, послје смрти свога оца, сређивала његову рукописну заоставштину. У цедуљици која је пратила роман, Боглићева пише: „Лопичић је предао свој роман написан руком у два блока, Антуну Боглићу на

чување прије свог неуспјелог покушаја да пређе на ослобођену територију. Након ослобођења Боглић је настајао да рукопис Н. Л. достави црногорским књижевницима, односно Лопичићевој родбини, али без успјеха. Након његове смрти рукопис је заједно са Боглићевом оставштином затворен у једном ковчегу, који годинама није био прегледан. Рукопис је нађен недавно приликом прегледа Боглићеве оставштине..." (Биљешка Мире Болић објављена у *Појовору*, Јанка Ђоновића књизи Николе Лопичића „Не дирај палму”, „Обод”, Цетиње, 1972, стр. 286)."

Седамдесетих година прошлог вијека Народна библиотека БиХ из Сарајева организовала је изложбу дјела књижевника палих у НОБ-у, на коју је доспјела половина рукописа Лопичићевог романа, а половина романа је остала у посједу породице Боглић. Јанко Ђоновић је, у својству предсједника Друштва књижевника Црне Горе, успио да добије и комплетира роман, приредио га за штампу, а рукопис предао Централној народној библиотеци „Ђорђе Црнојевић”, гдје се и данас налази. Ђоновић је из контекста романа извукао поетски наслов „Не дирај палму”, јер му се радни наслов „Туђинац” није допао, нити је сасвим одржавао садржину романа. Овај поетични наслов потупно антиципира медитерански дух који вије из романа, искрену и чисту љубав, свјежину, младост, море, љепоту.

Много касније, 2002. године, двојица угледних Лопичића, Војислав М. Лопичић и др Ђорђе Н. Лопичић, приредили су „Сабрана дела Николе Лопичића” у шест књига и тако је дефинитивно заокружено и објављено значајно књижевно дјело Николе Лопичића.

Његовом објављивању, популаризацији и високом естетском вредновању дао је изузетан допринос угледни књижевник и Лопичићев искрени пријатељ Јанко Ђоновић. Ђоновић је користио сваку прилику и сваку пригоду да скрене пажњу јавности, читалачке публике и књижевне критике на одлично књижевно дјело Николе Лопичића. И није о Лопичићу писао само пригодним приликама. Лопичићем и његовим књижевним дјелом Јанко Ђоновић се непрекидно бавио цијелог живота, искрено, брижљиво, без личног интереса, како могу да чине само прави пријатељи, високи интелектуалци. Јанко Ђоновић се тридесетак година дружио са Николом Лопичићем и са њим био у преписци док је Лопичић службовао у Сплиту.

И мада се мало преварио у оцјени романа „Не дирај палму”, тврдећи да „овај роман није увијек на књижевној висини његових најбољих приповједака”, један је од критичара који су Николу Лопичића видјели као расно, великог писца.

„Ако се одмах каже да је Никола Лопичић био један од најбољих и по захватању мотива највише црногорски приповједач између два свјетска рата, неће се тврдити ништа претјерано. Иако регионалан, он је својим неоспорним талентом и сезањима у дубину књижевног третмана, изишао из уских оквира и стао напоредо са запаженим и истакнутим југословенским писцима средње генерације... Истакнуто је да је Лопичић био снажан, изворни таланат који је у готово свим својим приповијеткама дао умјетнички убједљиву слику пресека новијег развоја црногорског села, о коме, до њега, није било књижевног интерпретатора... Пластично је приказао агонију старог („Сердара”) као и новије, нероматичне облике живота: везаност за земљу, отету од камена и одлазак у далеки свијет у печалбу... Он је био предодређен да умјетнички креира широку панораму сељачког, горштакског трајања, да у њу утка сву патњу и величину њиховог живота.” (Јанко Ђоновић, „Приповједач Никола Лопичић”, „Ослобођење”, Сарајево, 5. септембар 1956. године).

Не траба заборавити да је овај суд о Николи Лопичићу изречен 1956. године, када је било познато једва тридесетак од седамдесет и више приповједака Николе Лопичића, када се није знало ништа о роману „Не дирај палму”. Данас Лопичићево дјело има много већу цијену и значај. Један од најзаслужнијих истраживача за то је Јанко Ђоновић, Лопичићев искрени пријатељ цијелог живота, врстан интелектуалац, значајан пјесник, публициста, критичар, објективни свједок и сликар једног тешког и витешког времена.

Једна сесија у Црногорској академији наука и умјетности посвећена дјелу Николе Лопичића имала би пуно умјетничко и морално оправдање и наново би освијетлила значајно Лопичићево дјело за које се тако упорно и толико искрено залаго и Јанко Ђоновић.

ЈАНКО ЂОНОВИЋ О НИКОЛИ ЛОПИЧИЋУ:

1. Јанко Ђоновић: „На књижевним раскршћима”, „Записи” IV – 5/1930.
2. Јанко Ђоновић: „Никола Лопичић”, „Побједа” НII/1954, 2282, (20. II).
3. Јанко Ђоновић: „Приповједач Никола Лопичић”, „Ослобођење” XIV/1956, 3113 (5. IX).
4. Јанко Ђоновић: „Књижевници пали у народној револуцији”, „Библиотекар” XII, 5/1961.
5. Јанко Ђоновић: „Књижевне биљешке из цетињске гимназије”, „Споменица цетињске гимназије”, Цетиње, 1962.
6. Јанко Ђоновић: „Међуратни приповједач Никола Лопичић”, „Књижевне новине” 296/1967.

7. Јанко Ђоновић: „Прилог биографији Николе Лопичића”, „Стварање” 78/1968.
8. Јанко Ђоновић: „Нови рукопис Николе Лопичића”, „Овдје”, 16/1970.
9. Јанко Ђоновић: „Прилог упознавању приповједача Николе Лопичића”, Годишњак цетињске гимназије, 2/1970.
10. Јанко Ђоновић: „Поговор” књизи Николе Лопичића „Не дирај палму”, „Обод”, Цетиње, 1972.
11. Јанко Ђоновић: „Незабележен, готово прећутан” (О роману „Не дирај палму”), „Политика” LXII/1975, 22116 (3. В.).
12. Јанко Ђоновић: „Маргиналије о животу и раду Николе Лопичића”, „Гласник Одељења уметности САНУ”, 1979, књига II.
13. Јанко Ђоновић: „Прекинуто дјело”, „Одјек” 12, XXXIII/1980, 7.

Вук ЦЕРОВИЋ

ДРУЖБА НА ВСЮ ЖИЗНЬ

Резюме

Јанко Дёнович был школьным другом Николы Лопичича и во всей жизни его приятелем. После смерти Лопичича Янко Дёнович использовал любую возможность чтобы напомнить на Лопичича и на него литературную работу. Он является автором десятков статей о Лопичиче и его творчестве, и поэтому очень способствовал популяризации литературной работы Николы Лопичича, и объективной эстетической оценки её.

Ключевые слова: однокласник, общение, цель суд, популяризации литературных произведений